

случае. Проводить такую работу эффективнее, используя активные и интерактивные методы обучения. Организовать «Свою игру», «Что? Где? Когда?» на отработку формул тригонометрии не представляет особой сложности.

Тема «Преобразование тригонометрических выражений» предоставляет широкие возможности

и для работы в парах. Для этого подходят задания такого типа.

В левом столбце таблицы 2 написана часть формулы, а в правом столбце таблицы 2 вразброс вторая часть формулы. Нужно соединить части так, чтобы получилась верная формула.

Таблица 2

«Задание для работы в парах»

$\sin(x + y)$	$\frac{1 + \cos x}{2}$
$\cos x + \cos y$	$2 \sin x \cdot \cos x$
$tg2x$	$\sin x \cdot \cos y + \cos x \cdot \sin y$
$1 + tg^2x$	$\cos x \cdot \cos y + \sin x \cdot \sin y$
$\cos^2 \frac{x}{2}$	$\frac{1}{\cos^2 x}$
$\cos(x - y)$	$\frac{2tgx}{1 - tg^2x}$
$\sin 2x$	$2 \sin \frac{x - y}{2} \cdot \cos \frac{x + y}{2}$
$\sin x - \sin y$	$2 \cos \frac{x + y}{2} \cdot \cos \frac{x - y}{2}$

Важно подчеркнуть, что интерактивные методы обучения следует использовать на уроках математики очень осторожно, так как при организации групповой работы очень сложно отследить пробелы в знаниях каждого отдельного учащегося.

Разработанные методические рекомендации по применению активных и интерактивных методов обучения при изучении тригонометрии в старших классах профильной школы можно обобщить в следующую систему:

1) использовать активные и интерактивные методы обучения систематически и целенаправленно на протяжении всего периода изучения раздела «Тригонометрия», разумно сочетая с традиционным подходом;

2) активные методы обучения целесообразно применять при изложении теоретических аспектов, интерактивные – при организации работы по формированию опыта деятельности;

3) учитывать возрастные особенности школьников при выборе активных и интерактивных методов обучения.

Литература

1. Борисова, Н. В. Образовательные технологии как объект педагогического выбора / Н. В. Борисова. – М.: ИЦПКПО, 2000. – 102 с.

2. Кругликов, В.Н. Активное обучение в техническом вузе: теория, технология, практика / В.Н. Кругликов ; Воен. инж.-техн.ун-т.- СПб. : ВИТУ, 1998. – 97 с.

3. Колягин, Ю. М. и др. Методика преподавания математики в средней школе. Частные методики. Учеб. пособие для студентов физ.-мат. фак. пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 1977.

4. Никольский, С. М., Потапов, М. К., Решетников, Н. Н., Шевкин, А. В. Алгебра и начала математического анализа. 10 класс: учеб. для общеобразоват. учреждений: базовый и профил. уровни / С. М. Никольский, М. К. Потапов, Н. Н. Решетников, А. В. Шевкин. – М.: Просвещения, 2009.

НЕВІДПОВІДНІСТЬ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ СУЧАСНИМ ТЕНДЕНЦІЯМ РОЗВИТКУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Школяр Н.В.

*аспірант кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Хмельницький національний університет*

DISSONANCE BETWEEN INSTRUCTIONAL CONTENT AND MODERN TENDENCIES OF DEVELOPMENT AS A PRECONDITION OF READINESS OF FUTURE GRAPHIC DESIGNERS FOR USE OF TERMINOLOGY

Shkoliar N.V.

*Postgraduate student of department of social work and social pedagogy
Khmelnytsky National University*

АНОТАЦІЯ

Розглянуто проблему невідповідності змісту навчання у ЗВО сучасним і прогнозованим тенденціям розвитку професійної діяльності як одну з передумов готовності майбутніх графічних дизайнерів до використання термінології у професійній діяльності. Зроблено наголос на формування професійних знань, умінь і навичок та засвоєння способів професійно-творчої діяльності під час професійного навчання у вищій школі. Виокремлено особливості процесу підготовки у ЗВО, які сприятимуть формуванню готовності майбутніх фахівців до використання термінів у професійній діяльності.

ABSTRACT

The article deals with the problem of dissonance between instructional content and modern and predicted tendencies of development of professional activities as one of the preconditions of readiness of future graphic designers for the use of terminology in professional activities. The emphasis is put on formation of professional knowledge, skills and mastering the techniques of professional creative activities in the process of professional education. The peculiarities of the training process facilitating formation of future specialists' readiness for the use of terms in their professional activities are outlined.

Ключові слова: зміст навчання, графічні дизайнери, готовність, термінологічна компетентність, професійна компетентність.

Keywords: instructional content, graphic designers, readiness, terminological competency, professional competency.

Сучасні вимоги до формування фахівця передбачають оновлення змісту вищої освіти, що пов'язано з розширенням міжнародних зв'язків, інтеграцією та інтернаціоналізацією світової вищої освіти. Пріоритетним напрямом сучасної професійної підготовки майбутнього дизайнера у ЗВО є формування компетентного, мобільного, конкурентоспроможного фахівця. Нині вища школа повинна бути спрямована на формування професійних знань, умінь і навичок і водночас на підготовку майбутніх фахівців до виконання ними фахових функцій через розвиток у них професійної компетентності. Лише за умови сформованості професійної компетентності графічного дизайнера рішення творчих проектних завдань, дослідницька і творча діяльність по створенню нових оригінальних виробів можуть бути найбільш продуктивними.

На нашу думку, термінологічна компетентність є невід'ємною частиною професійної компетентності, що дає можливість на базі засвоєння загальнопрофесійних, фахових і вузькофахових термінів брати участь у професійній міжкультурній комунікації.

Загальні проблеми дизайн-освіти розкриті у працях І. Рижової, Ю. Срібної, О. Фурси. Проблемам професійної підготовки дизайнерів в Україні присвячено дисертаційні дослідження С. Зінченко, Т. Козак, Г. Максименко, В. Прусака, О. Трошкіна, С. Чирчик, О. Швець. Збагачення мовлення майбутніх фахівців професійно орієнтованою лексикою досліджували Є. Копіца, Л. Прокопенко, Б. Глухов. Методичні засади щодо засвоєння термінології було розроблено М. Барановим, Т. Донченко, М. Пентиліук, О. Горошкіною, А. Нікітіною. Проте недослідженими або малодослідженими залишаються проблеми формування термінологічної компетентності майбутніх графічних дизайнерів.

У роботах, присвячених проблемам вищої освіти на сучасному етапі, розглядаються альтернативні пропозиції щодо покращення її ефективності, прогнозуються перспективи, узагальнюється досвід реалізації реформ [11, с. 10–11]. Порівняльний аналіз сучасних досліджень, присвячених проблемі

недостатньої ефективності вищої освіти, невідповідності реаліям ринку праці, відкриває перспективу детального вивчення змісту навчання, який вбачається нами таким елементом, що утворює та направляє всю роботу з перебудови всієї системи навчання. Детально проблема змісту освіти як центральна досліджувалась у роботах Р. Акоффа, О. Зінченко, О. Попова, Г. Щедровицького. Особлива увага вчених звертається не стільки на перебудову навчальних предметів та програм, але й на зміст та форму організації всієї системи знань людства [12].

Мета статті – розглянути проблему невідповідності змісту навчання у ЗВО сучасним і прогнозованим тенденціям розвитку професійної діяльності як одну з передумов готовності майбутніх графічних дизайнерів до використання термінології у професійній діяльності.

У контексті нашого дослідження ми дотримуємося думки, що готовність майбутнього фахівця до використання термінології у професійній діяльності є результатом підготовки, що визначається як процес формування та збагачення настанов, знань, умінь особистості.

Готовність до використання термінології у професійній діяльності як складне новоутворення особистості містить у собі когнітивний, операційний і мотиваційний компоненти, що забезпечує стійке прагнення до ефективної діяльності. Результатом комплексної професійної підготовки є сформованість теоретичної, практичної і мотиваційної готовності, а також сформованість професійно важливих якостей майбутнього фахівця. За умови наявності усіх трьох компонентів готовності до використання термінології у професійній діяльності, викладена структура може розглядатися в якості мети, досягнення якої повинні прагнути майбутні фахівці.

Під час професійної підготовки майбутній фахівець не лише здобуває знання про майбутню діяльність, але й опановує способи дій. Використання фахових знань у процесі оперування ними, тобто у діяльності, сприяє їх кращому засвоєнню. Таким чином, діяльнісний підхід передбачає зв'язок змісту

професійної освіти майбутніх графічних дизайнерів з їхньою майбутньою професійною діяльністю [5].

У зв'язку із входженням України до полікультурного європейського простору, система вищої дизайнерської освіти має узгоджуватись з системою європейської освіти та бути орієнтована на підготовку якісно нового покоління фахівців для сектора графічного дизайну. Основна увага має приділятися становленню інноваційної людини, її загальному розвитку, культурологічній і комунікативній підготовці, здатності самостійно набувати і розвивати знання.

У результаті аналізу ситуації, що склалася у галузі підготовки графічних дизайнерів, виявляються наступні суперечності: невідповідність між вимогами, які висувуються до фахівця, з одного боку, і невеликою ефективністю його підготовки у системі вищої освіти, з іншого; між вимогами професії та відповідності їм особистості фахівця. Зміни у навчальних планах і програмах ЗВО України, удосконалення практичного стажування майбутніх фахівців не є достатніми для забезпечення необхідного рівня їх освіти, розвитку творчих здібностей, формування самостійності, професійного мислення.

Реформування сучасної системи принципів професійної діяльності зумовлено глобальними змінами у житті суспільства у XXI столітті. Стрімкий розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій викликають кардинальні зміни у стилі мислення, поведінці, творчому розвитку особистості і системі принципів професійної діяльності. Система професійної діяльності співіснує з конкуруючими соціально-економічними системами і цінностями, і призначена навчити фахівця критично ставитися до добору знань.

У сучасному світі відбувається швидкий перехід орієнтації суспільної свідомості до придбання якісно нових знань, що відповідають вимогам технізованого середовища. У високорозвинених країнах спостерігаються тенденції до звільнення низько- та вузькоспеціалізованих працівників і підвищення вимог до висококваліфікованих фахівців, які володіють широким колом знань і є здатними до швидкого перенавчання та освоєння нових технологій. Аналітичні дослідження проведені у ряді Європейських країн демонструють, що: «єдиним засобом, що дозволить підтримати або поліпшити відносно високий рівень життя більшості людей і почувати себе упевненим у житті, є наявність у них кваліфікації, досвіду і мотивації створювати високоякісні товари і послуги, які відповідають необхідним стандартам» [1].

За твердженням Н. Волкової [2, с. 240], на зміст освіти впливають об'єктивні (потреби суспільства в розвитку людини, науки й техніки, що супроводжуються появою нових ідей, теорій і докорінними змінами технологій) та суб'єктивні чинники (політика панівних сил суспільства, методологічні позиції вчених тощо). Для сучасності є характерним постійне оновлення вимог до змісту освіти на всіх його рівнях: від глобальних (по-

ширення Українських культурних та науково-технічних здобутків у ЄС, впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці) до більш конкретних.

При визначенні вимог до відбору змісту загальної освіти І. Лернер [7] та В. Краєвський [6] стверджують, що за логікою системного педагогічного процесу найбільш важливою є вимога відповідності змісту освіти його цілям, потребам розвитку суспільства, науки, культури та особистості. Згідно цьому принципу, який відбивається на всіх рівнях конструювання змісту освіти, відбувається включення у зміст освіти тих знань, умінь і навичок, які відповідають сучасному рівню розвитку соціуму, наукового знання, культурного життя та забезпечують можливості особистісного росту. Зміст вищої освіти включає добір навчальних дисциплін, комплектування навчальних планів, програм. Проте, будівництво змісту відбувається саме у середовищі, а не у навчальній аудиторії.

Провідною діяльністю у ЗВО є навчально-професійна, яка вимагає від студента більшої навчальної активності, засвоєння нових психологічних норм і критеріїв соціокультурного розвитку. Навчально-професійна діяльність студентів найбільш інтенсивно впливає на їхнє особистісне зростання та професійне становлення, набуття ними професійно важливих знань, умінь і навичок.

Професійне навчання у вищій школі для майбутнього фахівця починається під час формування професійних знань, умінь і навичок та засвоєння способів професійно-творчої діяльності. Доки особистість не увійшла у світ професійних теоретичних знань, у її досвіді немає повноцінної навчально-професійної діяльності. Реальна діяльність майбутнього фахівця повинна містити теоретичне знання, у якості якого у контексті нашого дослідження виступає фахова термінологія у галузі графічного дизайну. Професійні поняття постають як знаряддя досягнення цілей майбутнього фахівця, способів розв'язання прийнятих ним професійних завдань. Понятійна форма озброєння знаннями повинна стати способом досягнення практичної професійної мети. Мета професійної підготовки полягає не у передачі конкретних предметних знань, умінь і навичок, а в оволодінні студентами системними інтегрованими науковими знаннями, які є загальною передумовою оволодіння способами вирішення виробничих проблем [10]. Отже, студент сучасного ЗВО повинен визначитися по відношенню до універсалу знань і будувати зміст у постійних тренуваннях та імітаціях роботи або під час практики, оскільки під час роботи або її навчально-ігрової імітації майбутній фахівець розуміє як і де він зможе змінити те, що він отримує в результаті вирішення навчального завдання [3, с. 147–154]. Однак, у вищій освіті досить розповсюдженою є інформаційна модель навчання, яка орієнтує студентів на сприйняття інформації, її переробку, демонстрацію ступеню її засвоєння. Подібна модель, що сприяє розвитку пасивної ролі студента і формуванню мотивів «уникнення невдачі», головним чином скерована

на набуття необхідних знань і мало націлена на формування психологічної готовності до професійної діяльності [4].

Традиційно в освітніх стандартах і програмах України панує закон знань, послідовність, системність, можливість набувати студентами не просто базових, а фундаментальних знань з різних галузей науки за оптимального поєднання природничих і гуманітарних навчальних дисциплін, здатність до формування та поширення вікових морально-культурних цінностей, переважання в науковій роботі частки фундаментальних досліджень [8]. Проте сьогодні серед основних загально цивілізаційних тенденцій світу називають глобалізацію усіх сфер життєдіяльності особистості і суспільства, актуалізуються проблеми надання майбутньому фахівцю елементарних можливостей адаптуватися до сучасного життя, до нових технологій інтегруватись до сучасного соціокультурного простору, самовизначитись у житті, активно діяти. Перехід на нові стандарти освіти полягає насамперед у переосмисленні структури навчального процесу, забезпеченні його гнучкості. Нова освітня парадигма спрямована на освіту впродовж усього життя і перехід на неї припускає якісно нові цілі освіти, принципи відбору, систематизації та структуризації знань. З метою узгодженості міжнародних стандартів, нині відбувається переорієнтація усієї системи професійної освіти, що передбачає перехід від «знанневого» до компетентнісного підходу, від кваліфікації до компетенції. Компетентнісно-орієнтована основа розбудови національної освіти передбачає формування ключових компетентностей, до яких ми у рамках свого дослідження зараховуємо термінологічну компетентність.

Професійна спрямованість змісту освіти визнається сьогодні однією із заporук підвищення якості освіти в умовах модернізації, що виступає актуальним завданням системи вищої професійної освіти. Недостатня готовність фахівців передусім свідчить про те, що викладачі, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців з дизайну у ЗВО, хоча й усвідомлюють необхідність формування у слухачів системи професійних знань, умінь, навичок і професійно-особистісних якостей, що складають нормативну модель компетентності, проте не завжди забезпечують її на належному рівні. Крім того, у цих викладачів відсутня особистісно зорієнтована спрямованість щодо цілей і змісту відповідних навчальних програм та сучасних методик їх реалізації [9, с. 2].

Т. Мала зазначає, що «професійне навчання слухачів-дизайнерів у ЗВО зводиться до однобічного, вузькоспеціалізованого вивчення кожного предмета без урахування специфіки процесу художнього проектування як інтегруючої, міждисциплінарної естетичної діяльності [9, с. 2]. У цьому контексті дослідниця наводить приклад книжкового дизайнера, який має бути не «тільки художником-проектувальником, але й соціологом, психологом, поліграфістом і мистецтвознавцем». З огляду на те, що домінуючими видами професійної діяльності

графічного дизайнера є традиційні види книжкового та плакатного оформлення, вирішення упаковки, етикеток, розробка фірмових знаків і фірмових стилів, створення заставок, рекламних роликів на телебаченні, комп'ютерного дизайну, ми можемо стверджувати, що у контексті нашого дослідження цей фахівець має володіти термінологічним апаратом не лише у галузі художнього проектування, але й у галузі соціології, психології, поліграфії, мистецтвознавства, комп'ютерної графіки. Таким чином, постає проблема в інноваційній спрямованості процесу вищої художньої професійної освіти, його орієнтації на активне формування теоретичної та практичної готовності майбутніх фахівців з графічного дизайну в оволодінні термінологічною компетентністю.

У підготовці графічних дизайнерів формування термінологічної компетентності повинно стати результатом інтеграції складових змісту освіти (знань, умінь, навичок, досвіду творчої діяльності, ставлення до дійсності), що закладені у різних дисциплінах, який здатен сприяти вирішенню теоретичних і практичних проблем, що виникають у професійній діяльності. Тобто термінологічна компетентність передбачає єдність теоретичної та практичної складових готовності до використання термінології у професійній діяльності.

Не зважаючи на впровадження компетентнісного підходу в освіті, нині відсутня чітка орієнтація змісту професійно орієнтованих дисциплін на формування готовності майбутніх графічних дизайнерів до використання термінології у професійній діяльності. Враховуючи реалії сучасного ринку праці, потребу у зростанні мобільності майбутнього випускника ЗВО і роль знання термінології у пізнавальній та виробничій діяльності особистості вважаємо, що зміст професійної підготовки у плані формування термінологічної компетентності має відповідати: запитам наступних фахових дисциплін, рівню сучасної техніки та технологіям, професійній діяльності графічного дизайнера та специфічного виду комунікативної діяльності.

До спектру фахової підготовки майбутнього графічного дизайнера входять історична, культурологічна, мистецька і технологічна проблематики, що у кінцевому результаті сприяють різноплановій підготовці майбутнього фахівця. Особливістю професійної підготовки є рівноцінне навчання студентів у трьох площинах: загально-художній (рисунок, живопис, кольорознавство, історія українського і зарубіжного мистецтва, історія і теорія дизайну, основи композиції тощо), фаховій (вступ до спеціальності, формоутворення, макетування, комп'ютерний дизайн реклами, комп'ютерна верстка поліграфічної продукції, проектна графіка, шрифти, комп'ютерне проектування тощо) та широкого циклу гуманітарних дисциплін.

Під час навчання у вищому навчальному закладі окрім формування професійних умінь і навичок, відбувається формування особистості майбутнього фахівця, її всебічний розвиток. У рамках компетентнісного підходу мета будь-якого навчання полягає у тому, щоб майбутній фахівець опанував

певні форми поведінки та отримав набір знань, умінь та особистісних характеристик (що складаються з настанов, цінностей, переконань, емоцій, здатності спілкуватися з людьми, самооцінки), які дозволять йому успішно здійснювати діяльність, на яку він спрямований, тобто майбутній фахівець має оволодіти набором компетентностей необхідним для здійснення професійної діяльності. У межах цього багатofакторного і комплексного підходу відбувається не просто формування знань, умінь і навичок, а проводиться також психологічна підготовка, формуються потрібні настанови, розвиваються певні особистісні якості, напрацьовуються конкретні алгоритми ефективної діяльності. Результатом підготовки фахівця у ЗВО є формування творчої, всебічно розвинутої особистості майбутнього фахівця з широким професійним світоглядом особистості, яка постійно прагне до самовдосконалення і повністю відповідає вимогам, які перед нею ставить майбутнє. Потреба у використанні термінології пов'язана з необхідністю здійснення взаємодії людей у процесі їх спільної професійної діяльності для вирішення професійних завдань. Формування готовності до використання термінології відбувається тоді, коли у процесі мимовільного та усвідомленого саморегулювання навчально-творчої діяльності відбувається планування, програмування, постановка нових цілей, оцінка результатів, формується система більш глибоких узагальнень властивостей об'єктів, способів їх пізнання і перетворення.

Здійснивши аналіз робіт з професійної педагогіки, ми у своєму дослідженні виокремлюємо наступні особливості процесу підготовки у ЗВО, які сприятимуть формуванню готовності майбутніх фахівців до використання термінів у професійній діяльності:

1) процес навчання відбувається в умовах певної орієнтованості студентів на отримання певної спеціальності, що впливає на мотиви навчання і викликає підвищену зацікавленість у спеціальних предметах;

2) загальна прикладна професійна спрямованість навчального процесу, орієнтація на опанування студентами умінь застосовувати знання для вирішення практичних знань;

3) можливість розвитку пізнавальної самосвідомості студентів, формування умінь творчо застосовувати знання з метою подальшого професійного самовдосконалення;

4) сфера вищої освіти орієнтована на трансляцію певного набору знань та умінь, навчальний процес скерований на те, щоб навчати студентів мислити і діяти методами, категоріями науки, бачити свою галузь знань і професійну діяльність очима дослідника.

Процес створення конкурентного середовища спрямовує вітчизняних фахівців до активного розроблення стратегії оновлення змісту навчання. На

нашу думку, оновлення змісту, форм, методів навчання сприятиме підвищенню продуктивності навчального процесу та активізації творчої роботи студентів. Таке оновлення має призвести до поглиблення вивчення дисциплін, які сприятимуть формуванню термінологічної компетентності майбутніх графічних дизайнерів.

Перспективними напрямками дослідження вважаємо розробку шляхів вдосконалення навчально-методичного забезпечення (інноваційних технологій, форм, методів, засобів) процесу формування термінологічної компетентності майбутніх графічних дизайнерів.

Література

1. Барабанова Н. Р. Предметно-речевой аспект междисциплинарной координации // Сборник статей памяти профессора В. И. Максимова. – СПб., 2005. – С. 95–103.

2. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.

3. Загальна управлінська підготовка / за ред. О. П. Зінченка. – К., 2008. – 156 с.

4. Ильин, Е. П. Мотивация и мотивы [Текст] / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2006. – 508 с.

5. Коляда М. Використання діяльнісного підходу при формуванні інформаційної культури майбутніх економістів / М. Коляда // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. - №1. – С. 46-58.

6. Краевский В. В. Проблемы научного обоснования обучения (Методологический анализ). - М.: Педагогика, 1977. – 255 с.

7. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. - М.: Педагогика, 1981. – 188 с.

8. Мазур В. А. Модернізація вищої аграрної освіти України – шлях до створення конкурентного середовища на європейському ринку праці // Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції [Електронний ресурс] / В. А. Мазур – Режим доступу: <http://repository.vsau.org/getfile/11603.pdf>

9. Мала Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з книжкового дизайну у вищих навчальних закладах : дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 / Тетяна Василівна Мала. — Луганськ, 2008. — 292 с.

10. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко – К.: ТОВ “Філ-студія”, 2006. – 320 с.

11. Фініков Т. В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Т. В. Фініков. – К.: Таксон, 2002. – 176 с.

12. Щедровицкий Г. П. Система педагогических исследований (методологический анализ) / Г. П. Щедровицкий // Педагогика и логика. – М.: Капсталь, 1993. – 412 с.